

# ΑΦΙΕΡΩΡΕΥΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

εικονογράφηση  
ΔΗΜΗΤΡΗΣ  
ΤΣΟΥΜΠΛΕΚΑΣ



Τρεις καθηγητές πανεπιστημίου θυμούνται τον αγαπημένο τους δάσκαλο, συζητούν για τις προκλήσεις της εκπαίδευσης στη σημερινή εποχή και εξηγούν γιατί «επιτρέπονται» οι αλλαγές σε μια επαγγελματική σταδιοδρομία.

## στην αναζήτηση της γνώσης

# ΓΙΩΡΓΟΣ ΔΟΥΚΙΔΗΣ

Καθηγητής Ηλεκτρονικού Επιχειρείν  
στο Τμήμα Διοικητικής Επιστήμης και Τεχνολογίας  
του Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ



**Ποιος είναι ο δάσκαλος που δεν θα ξεχάσετε και γιατί;**

Η δασκάλα μου στο Δημοτικό Μυρσίνη, γιατί σε ένα δύσκολο και τραχύ εκπαιδευτικό περιβάλλον μου έδωσε να καταλάβω ότι η πνευματική ηγεσία υπερσχύει της φυσικής υπεροχής, ο καθηγητής μου στα φιλολογικά του Γυμνασίου Τηλέμαχος, που μας έμαθε την αξία της εναλλακτικής άποψης και της δύναμης της γραπτής έκφρασης, ο καθηγητής μου στα μαθηματικά του λυκείου Τάκης, που μας δίδαξε την αποτελεσματικότητα της καθαρής σκέψης των μαθηματικών, ο καθηγητής μου Στρατής στο ΑΠΘ, που μας βοήθησε να ρισκάρουμε σε νέες επαγγελματικές διαδρομές και σε πιο απαιτητικά εκπαιδευτικά περιβάλλοντα, η καθηγήτριά μου Αλίσσα στο LSE, που μου έδειξε πόσο σημαντικό είναι να σέβομαι τους φοιτητές, ο καθηγητής μου Ρέι στο LSE, που μου έδωσε να καταλάβω την αξία της επιστημονικής περιέργειας (curiosity) και της επιλογής συνεργατών που να είναι καλύτεροι από τον δάσκαλο/καθοδηγητή.

**Πότε και πώς χαράξατε τον δρόμο σας;**

Η επιστημονική μου διαδρομή ξεκινάει τυχαία. Σπούδασα μαθηματικά στη Θεσσαλονίκη (1976-80), που ήταν η δεύτερη επιλογή μου μετά το Πολυτεχνείο Θράκης, όπου δεν πέρασα για λίγα μόρια. Κομβική απόφαση ήταν να ξεκινήσω μεταπτυχιακές σπουδές το 1980 σε ένα καλό πανεπιστήμιο (LSE) και σε έναν δύσκολο επιστημονικό τομέα (τα εφαρμοσμένα μαθηματικά στην επίλυση επιχειρησιακών προβλημάτων). Επίσης, σημαντική απόφαση ήταν να ξεκινήσω διδακτορικό το 1981, όταν και μου δόθηκε υποτροφία, ενώ στις αρχές του 1982 ρίσκαρα αλλάζοντας αντικείμενο έρευνας και επιλέγοντας ένα άγνωστο για εκείνη την εποχή θέμα στο LSE: την τεχνητή νοημοσύνη. Σημαντικό επαγγελματικό σταυροδρόμι υπήρξε η εμπλοκή μου με την πανεπιστημιακή διδασκαλία, όταν με επέλεξαν το 1981 ως βοηθό διδασκαλίας και το 1984 ως λέκτορα (lecturer), πριν καν τελειώσω το διδακτορικό μου.

**Τι θα συμβουλεύατε τον νέο εαυτό σας;**

Να σπουδάζα εξαρχής στο Τμήμα Διοικητικής Επιστήμης και Τεχνολογίας, γιατί πλέον θα μπορούσα να κάνω σε ένα πτυχίο αυτά που σπούδασα σε τρία συνεχόμενα πτυχία (Μαθηματικά, Επιχειρησιακή Έρευνα, Τεχνητή Νοημοσύνη).

**Πώς έχει αλλάξει η έννοια της μόρφωσης από τα δικά σας χρόνια;**

Νομίζω δίναμε περισσότερη έμφαση στη γενική ανθρωπιστική μόρφωση. Παρά τις ελλείψεις, εμείς διαβάζαμε πολύ περισσότερο εξωσχολικά βιβλία (κυρίως λογοτεχνία, ιστορία, γεωγραφία) και μάλιστα, επειδή δεν είχαμε πολλά βιβλία, επαναλαμβάναμε συνεχώς το διάβασμά τους. Εγώ είχα την τύχη να είναι ο μεγάλος μου αδελφός συνδρομητής στο μηνιαίο περιοδικό Ιστορία και έτσι διάβαζα ιστορία πέρα από τη στείρα παράθεση γεγονότων στα σχολικά βιβλία. Η δε γιαγιά μου –σε ένα χωριό της Θράκης όπου γεννήθηκα και μεγάλωσα– μας έμαθε να διαβάζουμε καθημερινά την εφημερίδα Μακεδονία, που τη δεκαετία του '70 είχε μια εξαιρετική καθημερινή κάλυψη όλων των παγκόσμιων γεγονότων. Έτσι, χωρίς να το καταλάβουμε, γίναμε πολίτες του κόσμου παρότι μεγαλώναμε σε ένα χωριό.

**Πώς σας έχει αλλάξει η μόρφωση;**

Η ειδική επαγγελματική μου μόρφωση βασίζεται σε ένα τετράπτυχο υβριδικότητας (εφαρμοσμένα μαθηματικά, οργανωσιακές σπουδές, πληροφοριακές τεχνολογίες, καινοτομία), ενώ όσον αφορά την ανθρωπιστική της πλευρά, επειδή μεγάλωσα στη Θράκη, την πιο πολιτισμική και απομονωμένη περιοχή της χώρας μας, είμαι ιδιαίτερα ευαίσθητος σε θέματα συμπεριληψης, διαφορετικότητας και δεύτερης ευκαιρίας.

**Ποιες οι διαφορές των σημερινών φοιτητών και των γονιών τους όταν σπούδαζαν;**

Μάλλον, η δυνατότητα –και παράλληλα η ανάγκη– για συνεχή από απόσταση μάθηση. Για παράδειγμα, η κόρη μου, πέρα από το πρώτο της πτυχίο και το μεταπτυχιακό, έχει παρακολουθήσει πάνω από πέντε εξειδικευμένα βραχυχρόνια προγράμματα από απόσταση που αφορούν συγκεκριμένες πτυχές της επαγγελματικής της καριέρας. Εμείς δεν είχαμε αυτή τη δυνατότητα. Αν ήταν αναγκαίο –όπως στη δική μου περίπτωση–, το έκανα αποκλειστικά μόνος μου σε μια βιβλιοθήκη ή σε ένα εργαστήριο χωρίς οργανωμένη υποστήριξη και πιστοποίηση των γνώσεων.

**Οι γονείς είναι παρεμβατικοί;**

Ναι. Ιδιαίτερα όταν προέρχονται από τις ιατρικές και νομικές επιστήμες, με τη διάθεση/απαίτηση να ακολουθήσουν τα παιδιά τους τα ίδια επαγγέλματα με καλύτερο βαθμό επιτυχίας. Γενικά, θεωρώ ότι ο παρεμβατισμός δεν έχει θετικά αποτελέσματα και έχουμε βιώσει δύσκολες καταστάσεις, κυρίως από νέους που κάνουν αίτηση για μεταπτυχιακά σε τελείως διαφορετικό αντικείμενο από το πρώτο τους πτυχίο. Τέλος, θεωρώ ότι ο παρεμβατισμός –όταν λαμβάνει χώρα– θα πρέπει να είναι σε λογικό πλαίσιο και να αφορά κυρίως την ευρύτερη ανθρωπιστική μόρφωση.

**«η πιο χρήσιμη δεξιότητα είναι αυτή της συνεχούς μάθησης»**

**Τι σημαίνει σήμερα για εσάς «καλό» πτυχίο;**

Πρώτον, ένα πτυχίο σε μια βασική επιστήμη (π.χ. μαθηματικά, οικονομικά, ψυχολογία) που επιτρέπει επαγγελματική εξειδίκευση σε μεταπτυχιακό. Η δυσκολία είναι να κάνει ο φοιτητής την επαγγελματική στροφή από την πεπατημένη καριέρα που έχει κατά νου ο ίδιος, η οικογένεια και το περιβάλλον του. Δεύτερον, ένα πτυχίο υβριδικό που να συνδυάζει διαφορετικές επιστήμες. Το πολύπλοκο κοινωνικό και οικονομικό περιβάλλον που ζούμε χρειάζεται όλο και περισσότερο τέτοιους επιστήμονες. Η δυσκολία έγκειται στο πώς ένας νέος είκοσι ετών θα έχει το γνωσιακό υπόβαθρο, τη θέληση και τον επαγγελματισμό να παρακολουθήσει πολλαπλούς επιστημονικούς τομείς παράλληλα.

**Στα χρόνια του '90 οι φοιτητές ήταν χαλαροί στις σπουδές. Σήμερα;**

Υπάρχει μια εντατικοποίηση στις σπουδές και ένα άγχος για την επόμενη ημέρα, λόγω της ανεργίας σε συγκεκριμένα πτυχία αλλά και των συνεχών γνωσιακών αλλαγών σχεδόν σε όλους τους επιστημονικούς κλάδους. Γι' αυτό λέω στους φοιτητές μας ότι η πιο χρήσιμη δεξιότητα είναι αυτή της συνεχούς μάθησης με έμφαση στην επαγγελματική πιστοποίηση των γνώσεών τους (ιδιαίτερα σημαντικό στην παγκοσμιοποιημένη αγορά εργασίας που ζούμε). Θεωρώ επίσης πολύ χρήσιμη την οργανωμένη ενασχόληση με χόμπι και αθλητισμό. Στις επιλογές που κάνουμε στα μεταπτυχιακά μας στο ΟΠΑ δίνουμε ιδιαίτερη βαρύτητα σε τέτοιες μορφές ενασχόλησης, ειδικά όταν γίνεται σε «επαγγελματικό» επίπεδο, γιατί δείχνει μια ευρύτητα σκέψης/αντίληψης και έναν έμφυτο επαγγελματισμό που είναι σημαντική δεξιότητα στον χώρο του μανάτζμεντ. Επίσης, υπάρχει πλέον η δυνατότητα ενασχόλησης με συλλόγους φοιτητών σε επαγγελματικά/επιστημονικά αντικείμενα ενδιαφέροντος. Για παράδειγμα, στο τμήμα μας λειτουργούν δύο τέτοιοι σύλλογοι φοιτητών στα επίκαιρα θέματα της επιχειρηματικότητας και της τεχνητής νοημοσύνης.

**Είναι ποτέ πολύ αργά να κάνει κάποιος στροφή 180 μοιρών στον επαγγελματικό δρόμο που διάλεξε;**

Όχι, αφού πλέον τα διεθνή στοιχεία δείχνουν τουλάχιστον δύο με τέσσερις σοβαρές κατά μέσο όρο επαγγελματικές αλλαγές στον εργασιακό μας βίο. Η πρώτη στροφή γίνεται συνήθως στο μεταπτυχιακό, μικρή όταν έχεις στόχο την εξειδίκευση (upskilling), όπως για παράδειγμα για έναν πληροφορικό το να εξειδικευτεί στην κυβερνοασφάλεια, μεγάλη όταν έχεις στόχο την επανειδίκευση (reskilling), όπως για παράδειγμα για έναν ψυχολόγο να κάνει μεταπτυχιακό στη διοίκηση επιχειρήσεων. Η δεύτερη στροφή γίνεται περίπου ανάμεσα στα 30 και τα 40, όταν ο εργαζόμενος δει μια ευκαιρία για προαγωγή ή καλύτερες απολαβές με μερική αλλαγή του αντικειμένου του. Ευτυχώς, και στις δύο

περιπτώσεις πλέον υπάρχουν εκπαιδευτικές λύσεις υποστήριξης, αφού λειτουργούν πάνω από 3.500 ειδικά προγράμματα στα ελληνικά πανεπιστήμια, είτε στα μεταπτυχιακά είτε στα Κέντρα Διά Βίου Μάθησης (ΚΕΔΙΒΙΜ). Το πρόβλημα γίνεται σοβαρό όταν υπάρχει απώλεια της εργασίας και άρα μακροχρόνια ανεργία σε προχωρημένη ηλικία, είτε λόγω του ηλικιακού ρατσισμού είτε λόγω αδυναμίας του ανέργου να παρακολουθήσει ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα σε νέο απαιτητικό γνωστικό αντικείμενο.

**Λειτουργεί ο επαγγελματικός προσανατολισμός στην Ελλάδα;**

Όχι. Θα πρότεινα όμως η έμφαση να μη δοθεί στο Λύκειο, αλλά στο Πανεπιστήμιο. Το γεγονός, δηλαδή, ότι ένας φοιτητής στο Τμήμα Μαθηματικών, πέρα από εκπαιδευτικός, μπορεί να γίνει με επιτυχία διαχειριστής ρίσκου σε μια τράπεζα, προγραμματιστής σε εταιρεία λογισμικού ή αναλυτής δεδομένων σε μεγάλη συμβουλευτική εταιρεία. Με αυτόν τον τρόπο αντιμετωπίζουμε και το πρόβλημα της ανεργίας των αποφοίτων Πανεπιστημίου σε συγκεκριμένες ειδικότητες, καθώς και της μη εύρεσης στελεχών σε ειδικότητες αιχμής. Θα πρέπει να υπάρχουν σχετικά μαθήματα επιλογής στο πρώτο πτυχίο, η δυνατότητα φοίτησης μέσω του εσωτερικού προγράμματος Erasmus για ένα-δύο εξάμηνα σε άλλες σχολές, καθώς και η λειτουργία μεταπτυχιακών που να δέχονται τη διαφορετικότητα στους φοιτητές στο πρώτο πτυχίο τους.

**Είναι θεμική η χρήση της ΑΙ στην εκπαιδευτική διαδικασία;**

Ένας κορυφαίος καθηγητής του MIT ανέφερε σε ένα πρόσφατο συνέδριο στην Αθήνα ότι υποχρέωσε τα παιδιά του (10-12 ετών) να κάνουν περιορισμένη χρήση των κοινωνικών δικτύων, αλλά «επέβαλε» τη χρήση του ChatGbt στο σπίτι για την καθημερινή τους εκπαιδευτική προετοιμασία. Η οικογενειακή εμπειρία απέδειξε ότι η χρήση τέτοιων συστημάτων αυξάνει εκθετικά την καμπύλη μάθησης σε διάφορα γνωστικά αντικείμενα με βασική τεχνική το «trial and error» αλλά και τη σταδιακή βελτιστοποίηση των ερωτήσεων αυτο-μάθησης στο σύστημα ΑΙ. Χρειαζόμαστε επιστημονική τεκμηρίωση για όλα αυτά, αλλά νομίζω ότι πλέον είναι μονόδρομος. Τέλος, ειδική μέριμνα χρειάζεται για τα θέματα αντιγραφών στις πανεπιστημιακές εργασίες, καθώς και στις εξετάσεις από απόσταση. ■

**«Υπάρχει μια εντατικοποίηση στις σπουδές και ένα άγχος για την ΕΠΟΜΕΝΗ ΗΜΕΡΑ, λόγω της ανεργίας σε συγκεκριμένα πτυχία αλλά και λόγω των συνεχών γνωσιακών αλλαγών».**

Σαν ή ...

# ΤΟΝΟΣΑΝ®

ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗ ΣΕΙΡΑ ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΩΝ ΔΙΑΤΡΟΦΗΣ



Τα συμπληρώματα διατροφής δεν πρέπει να χρησιμοποιούνται ως υποκατάστατα μιας ισορροπημένης διατροφής. ΤONOSAN B12 booster 62842/16-05-2019, ΤONOSAN Brain Energy Booster 62840/16-05-2019, ΤONOSAN Liver Detox 30836/21-03-2019, ΤONOSAN MultiVitamin 72857/06-06-2019, ΤONOSAN Osteogold 72856/06-06-2019, ΤONOSAN Sidirobooster B12 5801/18-01-2019, ΤONOSAN Sidirofolik 12163/04-02-2019, ΤONOSAN Skin Hair Nails Booster 88833/11-07-2019, ΤONOSAN Sports Booster 123610/17-10-2019, ΤONOSAN Immunity 135086/22-12-2020, ΤONOSAN Probio 55230/24-5-2022 (το προϊόν δεν υπόκειται σε διαδικασία αδειοδότησης).



Pharmaceutical Laboratories S.A.



ΕΛΛΑΔΑ GREECE 2024

ΓΙΑ 2<sup>η</sup> ΣΥΝΕΧΟΜΕΝΗ ΧΡΟΝΙΑ

14<sup>ο</sup> χλμ. Εθνικής Οδού 1, 145 64 Κηφισιά,  
Τηλ.: 210-80 72 512, e-mail: unipharma@uni-pharma.gr  
**www.uni-pharma.gr**

# ΓΙΑΝΝΗΣ ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ

Καθηγητής Υπολογιστικών Συστημάτων  
και Εφαρμογών στο Τμήμα Πληροφορικής  
και Τηλεπικοινωνιών του Πανεπιστημίου Αθηνών



ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

**Ποιος είναι ο δάσκαλος που δεν θα ξεχάσετε και γιατί;**

Ο Βασίλης Ασπιομύτης, καθηγητής μου στην Ε΄ Γυμνασίου, που ήρθε στο 8ο Γυμνάσιο Αρρένων στα Πατήσια και μας δίδασκε ιστορία και άλλα μαθήματα των ανθρωπιστικών επιστημών. Παρότι ήμουν καλός μαθητής, το ενδιαφέρον μου ήταν μέχρι τότε αποκλειστικά εστιασμένο στις θετικές επιστήμες. Εκείνος μου άνοιξε την πόρτα και με ξενάγησε στον υπέροχο συμπληρωματικό κόσμο των ανθρωπιστικών επιστημών και της τέχνης. Μας πήγε σε θέατρα, σε μουσεία και στο Άγιον Όρος, μας έδειχνε σλάντ (ανήκουστο εκείνη την εποχή) στο πλαίσιο των μαθημάτων και το σημαντικότερο, μας οργάνωσε και ανεβάσαμε σε δύο χρονιές δύο παραστάσεις στο θέατρο Αλίκη. Με καθόρισε ως προσωπικότητα, με πάθος για «όλη» τη σφαίρα του επιστητού, και ως... δάσκαλο.

Ο δεύτερος άνθρωπος που με καθόρισε ήταν ο επιβλέπων/σύμβουλος καθηγητής στο διδακτορικό μου στο Πανεπιστήμιο της Καλιφόρνια, Μπέρκλεϊ, Γιουτζίν Γουόνγκ. Ήταν μαέστρος στην ισορροπία ανάμεσα στην ελευθερία σκέψης και την καθοδήγηση προς συγκεκριμένες κατευθύνσεις. Μέχρι σήμερα κρατώ ως φυλακτό τις ρήσεις του «Μη σκάβεις εκεί που σκάβουν όλοι οι άλλοι» και «Η καινοτομία είναι πολύ πιο σημαντική από την ακαδημαϊκή γνώση». Με έμαθε επίσης πώς να οπτικοποιώ νοητικά πολύπλοκες αφηρημένες έννοιες και δομές, αλλά και με κατύθυνε στο να μάθω πώς να γράφω τεχνικά κείμενα και πώς να δίνω τεχνικές παρουσιάσεις με τις αρχές που έμαθα τότε. Με καθόρισε ως ερευνητή, αλλά επίσης και ως... δάσκαλο.

**Πότε και πώς χαράξατε τον δρόμο σας;**

Διατρέχοντας νοητικά την πορεία μου από τα τελευταία λυκειακά μου χρόνια, δεν είμαι σίγουρος αν εγώ χάραξα τον δρόμο μου ή ο δρόμος προέκυψε μπροστά μου κατά κάποιον τρόπο μόνος του, μέσα από μια σειρά ευτυχών συγκυριών και ευκαιριών που προέκυψαν ανεξάρτητα από μένα και απλώς αποφάσισα να τις αδράξω. Ο αρχικός στόχος του μηχανολόγου μηχανικού μετατράπηκε σε αυτόν του ηλεκτρολόγου μηχανικού μέσα από ενδιαφέρουσες οικογενειακές συζητήσεις. Ο αρχικός στόχος της άμεσης εισόδου στην αγορά εργασίας μετά την

αποφοίτηση μετατράπηκε σε μεταπτυχιακές και εντέλει διδακτορικές σπουδές στο εξωτερικό, μέσα από εμπνευσμένες συζητήσεις με εξαιρετικούς και αγαπητούς συμφοιτητές μου (ιδίως τον πρώην καθηγητή ΕΜΠ Τίμο Σελλή). Ο δε επιμένων στόχος της αναζήτησης εργασίας στη βιομηχανία αντικαταστάθηκε πλέον τελειωτικά από την ακαδημαϊκή πορεία, μέσα από τον ενθουσιασμό και την έμπνευση του συμβούλου καθηγητή μου Γιουτζίν Γουόνγκ.

**Τι θα συμβουλεύατε τον νέο εαυτό σας;**

Η βάση της συμβουλής μου εδράζεται σε τρία ρητά που θα ήθελα ο νέος μου εαυτός να είχε ενυπνείδητα ως θεμέλιο στην κάθε απόφασή του: Το κατά τη γνώμη μου συνταρακτικότερο όλων των αρχαίων ρητών, το πρακλείτειο «Τα πάντα ρει», το προσκοπικό και όχι μόνο «Ο τολμών νικά» και το αγγλοσαξονικό «Βγες έξω από τη ζώνη ασφαλείας σου». Η συμβουλή μου θα ήταν να μη χάνω ευκαιρίες (που έχω χάσει πολλές, πέρα από τις όσες έχω αδράξει) να ρουφάω γνώσεις, να βιώνω εμπειρίες, να ξεκινάω συνεργασίες με εξαιρετους ανθρώπους, επιστήμονες, επαγγελματίες, μέλη της κοινωνίας.

**Πώς έχει αλλάξει η έννοια της μόρφωσης από τα δικά σας χρόνια;**

Το αρχαίο ιδανικό Ρητορική - Μαθηματικά - Μουσική - Γυμναστική είχε αποκαθλωθεί ήδη από τα δικά μου χρόνια, αλλά έχω την αίσθηση ότι τώρα η σφαιρικότητα στη μόρφωση ελλείπει ακόμη περισσότερο. Παρατηρώ ότι υπάρχει ακόμη μια τάση εξειδίκευσης και επικέντρωσης στην άμεση χρησιμότητα, απλοποίησης (λιγότερη και απλούστερη ύλη) και αποστήθισης (χρόνο με τον χρόνο, φαίνεται όλο και πιο αδύναμη η αφαιρετική σκέψη στους πρωτοετείς). Και αν περάσουμε στην εξωσχολική μόρφωση, η αίσθησή μου είναι ότι η ανάγνωση βιβλίων οποιασδήποτε μορφής, που ήταν μεγάλη πηγή μόρφωσης στα δικά μου χρόνια, έχει συρρικνωθεί σημαντικά στους νέους. Με το διαδίκτυο έχουν ανοίξει νέους ορίζοντες μόρφωσης, καθ' όλα πολύτιμους, αλλά, δυστυχώς, έχουν κλείσει άλλους. Στο χέρι μας είναι να επαναφέρουμε το εκκρεμές σε ένα νέο σημείο ισορροπίας, αλλά χρειάζεται πολλή σκέψη για το πώς θα το κάνουμε, ασφαλώς και με τη βοήθεια της τεχνολογίας. →

**«Η μόρφωση είναι διαβατήριο ζωής»**

**Πώς σας έχει αλλάξει η μόρφωση;**

Η μόρφωση είναι διαβατήριο ζωής και όση έχω αποκτήσει μου έχει ανοίξει πολλές ευκαιρίες και έχει γίνει έναυσμα πολλών εξαιρετικών σχέσεων. Αν επιχειρούσα μια κάπως αυθαίρετη αναλογία, θα έλεγα ότι η γνώση (αποτέλεσμα εκπαίδευσης κυρίως) αναπτύσσει τον δείκτη νοημοσύνης (IQ), η μόρφωση (αποτέλεσμα ευρύτερης παιδείας) αναπτύσσει και τη συναισθηματική νοημοσύνη (EQ). Σε όλη την πορεία μου, ο δείκτης νοημοσύνης ήταν απαραίτητη προϋπόθεση, αλλά η συναισθηματική νοημοσύνη ήταν το καθοριστικό στοιχείο της όποιας επιτυχίας μου. Δεν θα είχα (όση έχω) αν δεν είχα «μορφωθεί» διαβάζοντας πολλά, ακούγοντας και μαθητεύοντας δίπλα σε πολύ ανώτερους ανθρώπους από μένα, και μελετώντας πολλά άλλα θέματα πέραν των μαθημάτων μου και της επιστήμης μου.

**Ποιες οι διαφορές των σημερινών φοιτητών και των γονιών τους όταν σπούδαζαν;**

Στατιστικά, οι σημερινοί φοιτητές έχουν μεγαλώσει με λιγότερες δυσκολίες απ' ό,τι οι γονείς τους και, ως εκ τούτου, φαίνεται να είναι λιγότερο προετοιμασμένοι για τη ζωή γνωσιακά και κοινωνικά, λιγότερο πολιτικοποιημένοι και λιγότερο υπομονετικοί, λόγω της τεχνολογίας και της «άμεσης ικανοποίησης» που αυτή έχει προσφέρει. Από την άλλη, η έκθεσή τους στο παγκόσμιο γίνεσθαι είναι πολύ μεγαλύτερη από αυτήν των γονιών τους και τους έχει δώσει ευρύτερους ορίζοντες σκέψης για το μέλλον τους (παρά τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν) αλλά και για τα παγκόσμια δεινά.

**Οι γονείς είναι παρεμβατικοί;**

Πολύ λίγες φορές έχω συναντήσει παρεμβάσεις γονέων στην πανεπιστημιακή εκπαιδευτική διαδικασία. Και όσες φορές έχει συμβεί, είναι πάντα με δισταγμό και σεβασμό προς τον διδάσκοντα και πάντα με αγάπη και αγωνία για τα παιδιά τους. Τις περισσότερες φορές αυτό συμβαίνει όταν υπάρχει κάποιο ανεξάρτητο πρόβλημα που εμποδίζει ή δυσκολεύει το παιδί να προχωρήσει. Θα έλεγα, λοιπόν, ότι τις περισσότερες φορές είναι συγκινητικό.

**Τι σημαίνει σήμερα για εσάς «καλό» πτυχίο;**

Ο ορισμός του «καλού» διαφέρει ανάλογα με τις ανάγκες. Τα κλασικά «δημογραφικά» κριτήρια ενός πτυχίου παραμένουν ενδεικτικά της ποιότητάς του και σίγουρα διαμορφώνουν τις πρώτες εντυπώσεις: γνωστό/μεγάλο/παλιό πανεπιστήμιο, γνωστή/μεγάλη σχολή/τμήμα και υψηλός βαθμός. Πέραν τούτων, η ουσία του πτυχίου παίζει τον πρωταρχικό ρόλο και αυτήν μπορεί να τη διαπιστώσει κανείς μόνο αν εμβαθύνει στα προγράμματα σπουδών και δράσεων, αλλά και στην απευθείας συζήτηση με την/τον πτυχιούχο. Θεμελιώδη στοιχεία αυτής της ουσίας είναι η ισορροπία μεταξύ των γνώσεων και

των δεξιοτήτων/ικανοτήτων που προσφέρονται στις φοιτήτριες και στους φοιτητές, οι ευκαιρίες για έκθεση σε διαφορετικά περιβάλλοντα (π.χ., μέσω εξαμηνών στο εξωτερικό του προγράμματος Erasmus), η ερευνητική και πρακτική εμπειρία που έχουν αποκτήσει όταν αποφοιτούν και κυρίως η συνολική ωριμότητα σκέψης και η κατάρτιση των εργαλείων μάθησης. Δηλαδή, να έχουν μάθει πώς να μαθαίνουν – γιατί οι σπουδές πλέον είναι διά βίου.

**Στα χρόνια του '90 οι φοιτητές ήταν χαλαροί στις σπουδές. Σήμερα;**

Δεν νομίζω η ένταση των προγραμμάτων σπουδών να έχει αλλάξει δραστικά τις τελευταίες δεκαετίες. Σε κάθε εποχή υπάρχουν οι χαλαροί, υπάρχουν και οι αφοσιωμένοι φοιτητές, αν και σίγουρα το ποσοστό των τελευταίων έχει αυξηθεί από τα '90s. Πάντως, έχω συναντήσει περιπτώσεις όπου έξυπνες φοιτήτριες και έξυπνοι φοιτητές παρασύρθηκαν από τη δυνατότητα μιας άνευ ορίων χαλαρότητας φοίτησης και δεν ολοκλήρωσαν τις σπουδές τους. Όπως και μια «μοναστική», αποκλειστική ενασχόληση έχει καταλήξει σε πλήρη εξουθένωση με αντίστοιχη τελική αποτυχία. Μία αρμονική ισορροπία είναι σημαντικό ζητούμενο!

**Είναι ποτέ πολύ αργά να κάνει κάποιος στροφή 180 μοιρών στον δρόμο που διάλεξε;**

Υπάρχουν πάρα πολλά παραδείγματα δραστηκών στροφών, είτε προς τον χώρο των εφηβικών ονείρων τα οποία απαρνήθηκε κάποιος λόγω οικογενειακών πιέσεων ή ανάγκης βιοπορισμού, είτε αντίθετα προς κάτι πλέον προσοδοφόρο σε σχέση με τις αρχικές επιλογές, είτε προς κάτι εντελώς νέο που εξίψε τη φαντασία σε όψιμο χρόνο. Η κατάρτιση της κορυφής σε οποιονδήποτε χώρο, πάντως, απαιτεί πολύ χρόνο, τουλάχιστον μία δεκαετία κατά τους ειδικούς. Οπότε, όσο νωρίτερα η στροφή, τόσο υψηλότερα η κατάληξη. →

**«Σε όλη την πορεία μου ο δείκτης νοημοσύνης ήταν απαραίτητη προϋπόθεση, αλλά η ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΙΚΗ νοημοσύνη ήταν το καθοριστικό στοιχείο της όποιας επιτυχίας μου».**

# ΑΝΩΤΕΡΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ

ΣΤΟΝ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΟ ΔΙΕΘΝΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ



**9 ΠΟΛΕΙΣ**  
**112 ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΕΣ**  
**5.500 ΣΥΝΕΡΓΑΖΟΜΕΝΕΣ**  
**ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ**

**N°1** στη διασύνδεση με την αγορά



**AKMI.EDU.GR**  
Follow Us @f @t @i /iekakmieu

ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΗ ΓΡΑΜΜΗ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ: 212 2220200



#KAITWRA\_AKMI

Λειτουργεί ο επαγγελματικός προσανατολισμός στην Ελλάδα;

Νομίζω ότι λειτουργεί αρκετά καλά από πλευράς της εμπειρίας που υπάρχει στους ειδικούς του θέματος. Από την άλλη, νομίζω πως αρκετές φορές υπεισέρχονται άλλα κριτήρια που καθορίζουν τις αποφάσεις των νέων ανεξάρτητα από τον προσανατολισμό (προτίμηση σε πανεπιστημιακές σπουδές οποιασδήποτε μορφής ακόμη και όταν ενδείκνυται η κατάρτιση σε κάποιο τεχνικό επάγγελμα, προτίμηση σχολών και πανεπιστημίων με γεωγραφικά ή οικονομικά κριτήρια, και άλλα). Θα μπορούσαν τα πράγματα να είναι καλύτερα.

Είναι θεμιτή η χρήση της ΔΙ στην εκπαιδευτική διαδικασία;

Είναι θεμιτή η χρήση αριθμομηχανής (calculator) στην εκπαιδευτική διαδικασία; Ναι, αλλά αφού μάθουμε την προπαίδεια. Είναι θεμιτή η χρήση ανοιχτών βιβλίων στις εξετάσεις; Ναι, αρκεί

τα ερωτήματα να απαιτούν κριτική και συνθετική σκέψη και όχι αποστήθιση. Στο ίδιο πνεύμα, η χρήση της τεχνητής νοημοσύνης (TN) στην εκπαιδευτική διαδικασία είναι θεμιτή, αρκεί να έρχεται ως ένα ακόμη εργαλείο μάθησης, συμπληρωματικά στη διδασκαλία των θεμελιωδών γνώσεων των σχετικών με τον χώρο όπου χρησιμοποιείται η TN. Το μέλλον της εργασίας σε οποιαδήποτε γνωστική σφαίρα ή χώρο ανθρώπινης δραστηριότητας είναι άρρηκτα συνυφασμένο με τη χρήση της TN, οπότε έχουμε υποχρέωση ως δάσκαλοι να την εντάξουμε στη διδασκαλία και να προετοιμάσουμε τις επόμενες γενιές γι' αυτό που είναι ήδη προ των πυλών. Έχουμε σημαντικό έργο μπροστά μας, να σκεφτούμε τους τρόπους που πρέπει να αλλάξουμε τη διδασκαλία μας προκειμένου η χρήση της TN να επιφέρει ένα ακόμη ποιοτικότερο, βαθύτερο αλλά και πλέον σύγχρονο και εφαρμόσιμο μαθησιακό αποτέλεσμα. Ο δρόμος δεν είναι εύκολος ούτε οι αλλαγές προφανείς, αλλά είναι μονόδρομος. ■



# ΙΑΛ - ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ ΓΙΑ ΣΠΟΥΔΕΣ ΥΨΗΛΟΥ ΚΥΡΟΥΣ ΣΤΑ ΚΑΛΥΤΕΡΑ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

- Πρόγραμμα Pearson Edexcel International AS/A levels για μαθητές από 16 ετών
- Διετές απογευματινό πρόγραμμα, παράλληλα με το πρωινό σχολείο
- Απόκτηση ισοδύναμου με το απολυτήριο λυκείου του Ηνωμένου Βασιλείου

**Προσφέρονται σπουδές σε 4 κατευθύνσεις - πεδία**  
Engineering | Economics & Business | Psychology | Art

Χωρίς πίεση • Μεγάλη ευελιξία • Δυνατότητα επανάληψης εξετάσεων

## Extended Project Qualification - EPQ

► Προαιρετική, αυτόνομη πιστοποίηση επιπέδου 3 ► Αναπτύσσει τις ανεξάρτητες δεξιότητες μάθησης και έρευνας που απαιτούνται από τα πανεπιστήμια και τους εργοδότες

## University Placement Center

► Καθοδήγηση στην επιλογή πανεπιστημίων ► Συμβουλευτική στο Personal Statement ► Ολοκλήρωση και κατάθεση αιτήσεων



Οι φοιτητές μας έχουν γίνει δεκτοί στα ακόλουθα διεθνώς αναγνωρισμένα πανεπιστήμια:

The University of Oxford | The University of Cambridge | The London School of Economics | Queen Mary College | City University | University College London | Imperial College | King's College | University of the Arts London | University of Bath | Warwick University | Cardiff University | University of Amsterdam | Delft University | University of Groningen | Maastricht University κ.α.

Το πρόγραμμα προσφέρεται και διαδικτυακά, για φοιτητές που ζουν εκτός Αττικής.

# ΔΙΟΜΗΔΗΣ ΣΠΙΝΕΛΛΗΣ

Καθηγητής Τεχνολογίας Λογισμικού  
στο Τμήμα Διοικητικής Επιστήμης και Τεχνολογίας  
του Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ



**Ποιος είναι ο δάσκαλος που δεν θα ξεχάσετε και γιατί;**

Έχει χαραχτεί στη μνήμη μου ο κύριος Δουράκης, που είχαμε στην έκτη Δημοτικού. Ο λόγος είναι, νομίζω, διότι μας αντιμετώπιζε σαν να ήμασταν μεγάλοι, αν και σίγουρα δεν το αξίζαμε. Θυμάμαι ακόμα ότι μετά από μια δεντροφύτευση μας ανέθεσε να γράφουμε έκθεση με τίτλο «Χθες φύτεψα ένα δέντρο». Το θέμα μου φάνηκε κοινότοπο και βαρετό, οπότε θεώρησα καλή ιδέα να το αλλάξω και να γράψω μια φανταστική ιστορία για το πώς είχα αποφύγει τη δράση. Φαντάζομαι ότι οποιοσδήποτε άλλος δάσκαλος της εποχής θα με είχε μπενδίσει. Εκείνος μου ζήτησε να διαβάσω την έκθεση στην τάξη και στο τέλος μου πρότεινε μόνο να συμπληρώσω μια πρόταση: «Χθες δεν φύτεψα ένα δέντρο· αρνήθηκα τη ζωή».

**Πότε και πώς χαράξατε τον δρόμο σας;**

Μικρό παιδί μου άρεσε να φτιάχνω ηλεκτρονικά κυκλώματα, με ένα εκπληκτικό παιχνίδι που το έλεγαν «πολυκυκλωματιστής». Μπορούσε να κατασκευάσεις ραδιόφωνο, βομβητή, συναγερμό, ραδιοπομπό και πολλά άλλα. Στο Γυμνάσιο φτιάχναμε πιο σύνθετες κατασκευές, βασισμένες σε σχέδια που διαβάζαμε σε περιοδικά. Τον Μάρτιο του 1980, ένας φίλος μου μου έδειξε στο περιοδικό Τεχνική Εκλογή άρθρο με μαθήματα προγραμματισμού στη γλώσσα BASIC. Υπολογιστή δεν είχα, οπότε έγραφα προγράμματα σε χαρτί και τα συζητούσα μαζί του. Αργότερα βρήκαμε διάφορες άκρες για να προγραμματίζουμε υπολογιστές και κατάλαβα ότι αυτό ήταν που θα μου άρεσε να κάνω στη ζωή μου. Αισθάνομαι πολύ τυχερός που ο προγραμματισμός είναι ακόμα τμήμα της δουλειάς μου, σε μηχανήματα βέβαια που ούτε να τα ονειρευτώ μπορούσα τότε.

**Τι θα συμβουλεύατε τον νέο εαυτό σας;**

Δεν ξέρω. Ξέρω τι θα μπορούσα να του πω για να γίνει πιο επιτυχημένος, αλλά δεν ξέρω αν θα ήταν έτσι περισσότερο ευτυχημένος.

**Πώς έχει αλλάξει η έννοια της μόρφωσης από τα δικά σας χρόνια;**

Τα παιδιά σήμερα έχουν απίστευτες δυνατότητες να μάθουν πράγματα, ειδικά έξω από το σχολείο. Μικροί εμείς, οι μόνες πηγές που είχαμε

ήταν κάποια βιβλία και η εγκυκλοπαίδεια στο σπίτι, η σχολική βιβλιοθήκη – αν ήμασταν τυχεροί να υπάρχει – και κάποιοι πιο ψαγμένοι μεγάλοι με τους οποίους μπορούσαμε να μιλήσουμε. Σήμερα, με το διαδίκτυο έχουν όλη τη γνώση του κόσμου στα χέρια τους, ενώ εκπαιδευτικά βίντεο και παιχνίδια όπως το Kerbal Space Program, το Factorio και το Minecraft, καθώς και ανοιχτά διαδικτυακά μαθήματα διευκολύνουν εξαιρετικά τη μάθηση.

**Πώς σας έχει αλλάξει η μόρφωση;**

Αρχικά, πρέπει να πω ότι συνεχίζω να μορφώνομαι καθημερινά, και αυτό είναι ένα από τα πιο ωραία στοιχεία της δουλειάς μου. Σίγουρα οι γνώσεις και οι δεξιότητες που έχω αποκτήσει στην καριέρα μου μου επιτρέπουν σήμερα να λύνω πολύ σύνθετα τεχνικά προβλήματα με τρόπους που θεωρώ κομψούς και αποδοτικούς· επίσης, να επικοινωνώ εύκολα μέσα από τον γραπτό λόγο και στο αμφιθέατρο. Όμως, οι κύριες αλλαγές που βλέπω είναι το πώς καταλαβαίνω τον κόσμο γύρω μου: ότι πολλά δύσκολα προβλήματα δεν είναι τόσο τεχνικά, όσο ανθρώπινα, πολιτικά και συστημικά.

**Ποιες οι διαφορές των σημερινών φοιτητών και των γονιών τους όταν σπούδαζαν;**

Οι φοιτητές μας σήμερα είναι πολύ πιο ανοιχτοί στον κόσμο, σε ιδέες, σε εμπειρίες. Ταξιδεύουν στο εξωτερικό, συμμετέχουν σε εξωπανεπιστημιακές δράσεις ή διοργανώνουν νέες, με έμφαση στην καινοτομία και την επιχειρηματικότητα. Από την άλλη μεριά, η πλειονότητά τους είναι λιγότερο πολιτικοποιημένα.

**Οι γονείς είναι παρεμβατικοί;**

Δεν έχω καταλάβει κάτι τέτοιο. Συζητώ αρκετά με φοιτητές και φοιτήτριες. Θα μιλήσουν για τα σχέδιά τους, τις ιδέες τους, τους οικονομικούς περιορισμούς που έχουν, τα ενδιαφέροντά τους, την αγωνία τους για το πώς θα προσληφθούν στη δουλειά που ονειρεύονται. Σπάνια θα αναφέρουν τους γονείς τους ως συντελεστή των αποφάσεών τους.

**Τι σημαίνει σήμερα για εσάς «καλό πτυχίο»;**

Κακά τα ψέματα, το πτυχίο ενός καταξιωμένου τμήματος βοηθά τις επαγγελματικές προοπτικές αυτών που το έχουν, και αυτό γίνεται κυρίως επειδή προσελκύει υψηλής στάθμης ανθρώπινο δυναμικό. Έτσι, μπορούν να γίνουν και καλύτερα και πιο απαιτητικά μαθήματα. Παράλληλα, οι απόφοιτες και οι απόφοιτοι χαρακτηρίζονται κατά τεκμήριο από ευστροφία, φιλοδοξία, εργατικότητα και στοχοπροσίλωση. Πέρα απ' αυτό, ένα καλό πρόγραμμα σπουδών θα καλλιεργήσει στοιχεία όπως την κριτική σκέψη, την ομαδικότητα, τις ήπιες δεξιότητες (soft skills), την καινοτομία και την επιχειρηματικότητα με πολλές εργασίες, πρακτική άσκηση και δράσεις έξω από το αμφιθέατρο. →

**«στην Ελλάδα η πορεία ορίζεται νωρίς και αλλάζει δύσκολα»**

ΑΠΟΨΕΙΣ

Στα χρόνια της δεκαετία του '90 οι φοιτητές ήταν χαλαροί στις σπουδές. Σήμερα;

Σε σχέση με το '90, το Δημόσιο έχει πάψει να είναι ο αγαπημένος εύκολος εργοδότης, ενώ ο ανταγωνισμός από την Ασία έχει δυσκολέψει τις διεθνείς προοπτικές. Έτσι, οι φοιτήτριες και οι φοιτητές δίνουν σήμερα έμφαση στην ουσία των σπουδών τους και όχι μόνο στο «χαρτί». Επίσης, βλέπω ότι η εμμονή στη συσσώρευση διδακτικών ωρών φορτώνει το πρόγραμμα με ώρες παρουσίας στα αμφιθέατρα, αφήνοντας λίγο χρόνο για να καλλιεργηθούν άλλες, πολύ πιο απαραίτητες δεξιότητες.

Είναι ποτέ πολύ αργά να κάνει κάποιος στροφή 180 μοιρών στον δρόμο που διάλεξε;

Η επιστήμη λέει ότι όσο μεγαλώνουμε το μυαλό γίνεται λιγότερο εύπλαστο και συνεπώς μας δυσκολεύει στο να μαθαίνουμε νέα πράγματα. Όμως η πράξη μου έχει δείξει εκπληκτικές περιπτώσεις αλλαγής καριέρας: από οικονομικά σε ιατρική, από φυσική σε νομική και από χρηματιστηριακά σε βιοπληροφορική. Ποτέ δεν είναι αργά!

Λειτουργεί ο επαγγελματικός προσανατολισμός στην Ελλάδα;

Ο προσανατολισμός είναι χρήσιμος για να προσαρμόζουμε την πορεία μας. Στην Ελλάδα η πορεία ορίζεται νωρίς και αλλάζει δύσκολα. Όταν οι μαθήτριες και οι μαθητές πρέπει να επιλέξουν «κατεύθυνση» και συνεπώς τμήμα σπουδών από την Α΄ Λυκείου, όταν το τμήμα στο οποίο τελικά θα

τους οδηγήσουν οι βαθμοί των πενθήμερων Πανελλαδικών Εξετάσεων (όχι σπάνια) αποστήθισης μπορεί να έχει ελάχιστη σχέση με τα ενδιαφέροντα και τις ικανότητές τους και όταν σ' αυτό το τμήμα πρέπει να παραμείνουν μέχρι να αποφοιτήσουν, το να μιλάμε για επαγγελματικό προσανατολισμό είναι σαν να συγυρίζουμε τις καρέκλες στο κατάστρωμα του βυθιζόμενου Τιτανικού.

Είναι θεμιτή η χρήση της ΑΙ στην εκπαιδευτική διαδικασία;

Όχι μόνο θεμιτή, αλλά απαραίτητη! Θέλει όμως πολλή προσοχή, διότι είναι μεγάλος ο πειρασμός η τεχνητή νοημοσύνη να χρησιμοποιηθεί για να λύσει τα εύκολα προβλήματα του χθες, το οποίο το κάνει εξαιρετικά. Όμως, το ζητούμενο είναι οι φοιτητές και οι φοιτήτριές μας να αποκτήσουν τις απαραίτητες βάσεις χωρίς το δεκανίκι της και να μάθουν να τη χρησιμοποιούν ως εργαλείο για να λύσουν τα δύσκολα προβλήματα του αύριο. ■

«Η πράξη μου έχει δείξει εκπληκτικές περιπτώσεις ΑΛΛΑΓΗΣ καριέρας: από οικονομικά σε ιατρική, από φυσική σε νομική και από χρηματιστηριακά σε βιοπληροφορική».



# CULTIVATING MINDS, NURTURING POTENTIAL

**Bachelor's and Master's degrees validated  
by Cardiff Metropolitan University**  
Accredited in the US (NECHE)

## Specializations

Undergraduate:

- Sustainable Agriculture and Management
- Food Science & Technology
- International Business
- Environmental Science
- Digital Marketing Management

Graduate:

- New Food Product & Business Development
- Marketing for the Agro-Food Sector
- Sustainable Agriculture & Management

**Perrotis  
College**  
A division of the American Farm School

**A:** 54 Marinou Antipa str. – Box 60097, 57001, Thessaloniki  
**T:** +30 2310 492 854 & +30 2310 492 810  
**E:** admissions@afs.edu.gr  
**S:** www.perrotiscollege.edu.gr